VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Automaattista päätöksentekoa verotus- ja tulliasioissa koskeva erityissääntely HE 224/2022 vp

PIA KIVIMIES, NEUVOTTELEVA VIRKAMIES
PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA
9.12.2022

Tausta

- Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen Verohallinnon automaattista päätöksentekoa koskeva ratkaisu marraskuussa 2019 (EOAK/3379/2018)
  - Automatisoitu verotus- ja päätöksentekomenettely lainvastainen: ei perustu asianmukaiseen ja täsmälliseen lainsäädäntelyyn, jossa olisi otettu huomioon hyvän hallinnon ja oikeusturvan sekä virkavastuun asianmukainen toteutuminen
- Oikeusministeriö käynnisti yleislainsäädännön valmistelun alkuvuodesta 2020 → HE julkisen hallinnon automaattista päätöksentekoa koskevaksi lainsäädännöksi eduskunnalle 19.9.2022 (HE 145/2022 vp)
  - Ehdotettu yleislainsäädäntö mahdollistaisi Liikenne- ja viestintäviraston sekä suurelta osin Verohallinnon ja Tullin automaattisen päätöksenteon verotusta ja tullia koskevissa asioissa
  - Yleissääntelystä olisi verotuksessa ja tulliverotuksessa kuitenkin tarve poiketa tietyin osin

Yleisiä huomioita

- Tällä esityksellä ehdotetaan poikettavan verotus- ja tulliverotusasioissa eräiltä osin hallintolakiin ehdotetusta yleissääntelystä
  - Automaattinen ratkaiseminen olisi erityssääntelynkin mukaan mahdollista vain silloin, kun hallintolakiin ehdotetut yleiset edellytykset asian automaattiselle ratkaisemiselle täyttyvät (ei tapauskohtaista harkintaa vaativia asioita; sovellettavan lain perusteella laaditut käsittelysäännöt)
- Ehdotetaan, että erityissääntely tulisi voimaan 1.1.2024, mutta ei kuitenkaan ennen kuin automaattista ratkaisemista koskeva yleissääntely on tullut voimaan

Tavoitteet

MAHDOLLISTAA

Verohallinnon nykyistä vastaava automaattinen ratkaiseminen tietyissä oikaisuvaatimustilanteissa ja eräissä muissa asioissa

LUODA EDELLYTYKSET

laajentaa automaattinen ratkaiseminen tiettyihin verotuksen ja tulliverotuksen oikaisuvaatimustilanteisiin Verohallinnossa ja Tullissa

LISÄTÄ

verovelvollisten oikeusturvaa oma-aloitteisten verojen myöhästymismaksun määräämismenettelyssä ja

YHTENÄISTÄÄ

Verohallinnon menettely rekisteröintiä ja verokausia koskevien päätösten antamisessa

SELKEYTTÄÄ

ajoneuvoverolain seuraamusjärjestelmää veronkorotuksen osalta

Oikaisuvaatimusten automaattinen ratkaiseminen 1/4

- Hallintolakiin ehdotettu 53 e § 4 mom.

  ”Oikaisuvaatimusta tai siihen rinnastuvaa vaatimusta ei voida ratkaista automaattisesti.”

- HE 145/2022 vp
  - ”Niiden oikeusturvaan liittyvä luonne yleensä edellyttää, että tällaisen vaatimuksen tutkii luonnollinen henkilö. --- edellyttää usein myös sellaista harkintaa, joka ei ole automatisoitavissa.”
  - ”Tietyillä hallinnonaloilla ja tietyissä asiaryhmissä saattaa kuitenkin olla tilanteita, joissa asianosaisen oikeusturvan ei voida katsoa vaarantuvan oikaisuvaatimuksen ratkaisemisesta automaattisesti.”

Oikaisuvaatimusten automaattinen ratkaiseminen 2/4

Ehdotetut poikkeukset hallintolakiin ehdotetusta oikaisuvaatimusten automaattisen ratkaisemisen kiellosta:

1. Verohallinnon ratkaisu siitä, ettei asiaa ratkaistaisi oikaisuvaatimukseen annettavalla päätöksellä vaan täydentävällä verotuspäätöksellä, voitaisiin tehdä automaattisesti (vastaisi Verohallinnon nykyistä automaatiomenettelyä)
   - Täydentävään verotuspäätökseen mahdollista vaatia oikaisua
2. Automaattinen ratkaiseminen olisi mahdollista, kun verovelvollisen oikaisuvaatimuksen johdosta verotuspäätös tai muu Verohallinnon päätös kumotaan ja Verohallinto käsittelee asian uudelleen (mahdollistaisi Verohallinnon automaation laajentamisen nykyisestä)
   - Uudelleen käsittelyssä tehtävään päätökseen mahdollista vaatia oikaisua
   - Koskee käytännössä yhteisöjä

Oikaisuvaatimusten automaattinen ratkaiseminen 3/4

3. Jos verovelvollinen esittää oikaisuvaatimuksessaan uuden vaatimuksen tai uutta selvitystä ja oikaisuvaatimus hyväksytään (mahdollistaisi Verohallinnon ja Tullin automaation laajentamisen nykyisestä)
   - Laki verotusmenettelystä, johon viitattaisiin tietyissä muissa verolaeissa (Verohallinto) ja tullilaki (Tulli/tulliverotus)
   - Mahdollista vain, jos vaatimus perusteineen voidaan ilmoittaa riittävän yksilöidysti ja tarkasti siten, että tiedot saadaan viranomaisen tietojärjestelmään rakenteisessa muodossa
   - Mahdollista vain, jos vaatimuksen oikeellisuus voidaan riittävästi todeta ohjelmallisesti
   - Vain, jos vaatimus hyväksytään kokonaisuudessaan
   - Käytännössä mahdollista vain, jos lakiin perustuva vakiintunut ratkaisukäytäntö ja säännöt, joiden mukaisesti vaatimukset tutkitaan ja ratkaistaan samanlaisissa tapauksissa

Oikaisuvaatimusten automaattinen ratkaiseminen 4/4

- Perustuslain 21 §: oikeusturva ja hyvän hallinnon takeet
  - Vain tilanteet, joissa verovelvollisen oikaisuvaatimus tai tulliverotusta koskeva oikaisuvaatimus hyväksytään kokonaisuudessaan
  - Automaattisen ratkaisemisen käsittelysääntöjä sovelletaan yhtenäisesti samanlaisissa tapauksissa
  - Automaation hyödyntäminen nopeuttaa asioiden käsittelyä viranomaisessa

➢ Ehdotetun sääntelyn ei katsota vaarantavan hyvän hallinnon vaatimuksia tai verovelvollisen oikeusturvaa

Muut automaatioon liittyvät ehdotukset 1/5

- Ehdotetut poikkeukset hallintolakiin ehdotetusta oikeussuojaedellytyksestä (eli asia voitaisiin ratkaista automaatiossa sen estämättä, että luonnollinen henkilö ei voi vaatia ratkaisuun oikaisua)
  1. Veroilmoituksen, perukirjan, muun ilmoituksen tai tietojen antamisajan taikka perunkirjoituksen toimittamisajan pidentämistä koskeva asia myös, jos vaatimusta ei hyväksytä (vastaisi Verohallinnon nykyistä automaatiomenettelyä)
     - Voitaisiin hylätä automaatiossa silloin, kun ratkaisun tekeminen ei edellytä tapauskohtaista harkintaa, kuten silloin kun hakemus määräajan pidentämiseksi on tehty vasta säädetyn määräajan päättymisen jälkeen

➢ Asian ratkaisemisen automaatiossa tällaisissa tosiseikoiltaan ja oikeudellisesti selvissä tapauksissa ei arvioida vaarantavan verovelvollisen oikeusturvaa

Muut automaatioon liittyvät ehdotukset 2/5

2. Veron täytäntöönpanon keskeyttämisasia myös, jos vaatimusta ei hyväksytä (vastaisi Verohallinnon nykyistä automaatiomenettelyä)
   - Voitaisiin hylätä automaatiossa silloin, kun ratkaisun tekeminen ei edellytä tapauskohtaista harkintaa, kuten silloin kun
     - verovelvollisella ei ole vireillä kyseistä veroa koskevaa oikaisuvaatimusta tai
     - vero on hakemusta tehtäessä jo maksettu

➢ Asian ratkaisemisen automaatiossa tällaisissa tosiseikoiltaan ja oikeudellisesti selvissä tapauksissa ei arvioida vaarantavan verovelvollisen oikeusturvaa

Muut automaatioon liittyvät ehdotukset 3/5

3. Ennakonpidätysprosenttia ja ennakonkannossa maksettavaa veroa koskevat päätökset (vastaisi Verohallinnon nykyistä automaatiomenettelyä)
   - Voitaisiin tehdä automaatiossa, vaikka niitä koskeviin päätöksiin ei voi suoraan vaatia oikaisua
   - Säännös poistaisi epävarmuuden siitä, voisiko Verohallinto tehdä luonnolliselle henkilölle päätöksen ennakonpidätysprosentista tai ennakkoverosta automaattisesti
   - Säännös olisi välttämätön, jotta Verohallinto kykenee ajoissa laskemaan verovelvollisille pidätysprosentit ja ennakonkannossa maksettavat verot.

➢ Ehdotetun sääntelyn ei arvioida vaarantavan verovelvollisen oikeusturvaa, koska hän voisi pyytää pidätysprosentin ja perusennakon uudelleen määräämistä ja tehdä oikaisuvaatimuksen pyyntönsä johdosta saamastaan päätöksestä

Muut automaatioon liittyvät ehdotukset 4/5

4. Maksujärjestelyyn ryhtymistä koskeva päätös (vastaisi Verohallinnon nykyistä automaatiomenettelyä)
   - Luonnollinen henkilö voisi kieltää automaattisen ratkaisemisen, jolloin hakemusta ei voitaisi hylätä automaatiossa
   - Mahdollisuudesta hyväksyä hakemus automaatiossa kiellosta huolimatta olisi velvollisuus ilmoittaa sähköisen vireillepanon yhteydessä

Muut automaatioon liittyvät ehdotukset 5/5

- Lisättäisiin verolakeihin tarvittavat viittaukset verotusmenettelystä annettuun lakiin automaattisen ratkaisemisen osalta
- Lisättäisiin verotuspäätösten sisältöä koskeviin hallintolaista poikkeaviin verolakien säännöksiin velvollisuus ilmoittaa päätöksessä asian automaattisesta ratkaisemisesta

KESKEISET EHDOTUKSET

Oma-aloitteisen verotuksen myöhästymismaksu - Nykytila

- Oma-aloitteisessa verotuksessa myöhästymismaksua määrätään, jos veroilmoitus annetaan myöhässä
  - 3 euroa jokaiselta veroilmoituksen antamisen määräpäivää seuraavalta päivältä ilmoituksen antamisajankohtaan saakka, kuitenkin max 135 euroa
  - Jos ilmoitus annetaan yli 45 päivää määräpäivän jälkeen, myöhästymismaksun määrä on edellä mainittu määrä lisättynä 2 %:lla myöhässä ilmoitetun maksettavan veron määrästä (verolajilta max 15 000 euroa verokaudessa)
  - Oikaisuilmoituksen perusteella määrättävän myöhästymismaksun määrä on 2 % myöhässä ilmoitetun maksettavan veron määrästä. Jos oikaisuilmoitus annetaan max 45 päivää määräpäivän jälkeen, myöhästymismaksua ei määrätä.
- Määrättäessä kuultava, jos erityisestä syystä tarpeen; käytännössä ei kuulla

KESKEISET EHDOTUKSET

Ehdotetut muutokset oma-aloitteisen verotuksen myöhästymismaksumenettelyyn 1/3

1. Kuuleminen:
   - Kuulemisvelvollisuutta laajennettaisiin: Myöhästymismaksua määrättäessä kuultava, jollei se ole ilmeisen tarpeetonta. Jos myöhästymismaksua määrätään max 200 euroa, kuultava vain, jos se on erityisestä syystä tarpeen
     - Kuuleminen pääsääntö, kun myöhästymismaksua määrätään enemmän kuin 200 euroa
2. Määräämättä jättäminen
   - Perusteita laajennettaisiin: Jätettäisiin määräämättä, jos ilmoituksen antaminen on viivästynyt verovelvollisesta riippumattomasta syystä tai laiminlyönnille on pätevä syy tai muu erityinen syy
     - Nykyisin voidaan jättää perimättä veronkantolain nojalla (ehdotetaan kumottavaksi)
   - Säännös muutettaisiin oikeusharkintaiseksi

KESKEISET EHDOTUKSET

Ehdotetut muutokset oma-aloitteisen verotuksen myöhästymismaksumenettelyyn 2/3

- Perustuslain 21 §: oikeusturva ja hyvän hallinnon takeet
  - Myöhästymismaksun määräämisperusteet ja suuruus on laissa täsmällisesti ja kaavamaisesti määritelty
  - Koska seuraamussäännökset ovat kaavamaisia, lopputulokseen ei lähtökohtaisesti vaikuta se, määrääkö seuraamuksen virkailija vai määrätäänkö se automaatiossa; kuuleminen lähtökohtaisesti tarpeetonta
  - Määrättävä edellytysten täyttyessä, eli määräämiseen ei sisälly muuta kuin oikeusharkintaa

KESKEISET EHDOTUKSET

Ehdotetut muutokset oma-aloitteisen verotuksen myöhästymismaksumenettelyyn 3/3

- Kyse myöhästymismaksun määräämisestä massaluonteisessa toiminnassa
  - Oma-aloitteisten verojen veroilmoitusten myöhästymisestä määrätään vuosittain noin 290 000 myöhästymismaksua
- Vastaava 200 euron kuulemisraja tulotietojärjestelmästä annetussa laissa (HE 134/2017 vp, PeVL 31/2017 vp, s. 4 – 6)

➢ Ehdotetun sääntelyn ei arvioida vaarantavan hyvän hallinnon vaatimuksia tai verovelvollisen oikeusturvaa

Erityissääntely ja tietosuoja-asetuksen 22 art.

- Automaattista ratkaisemista koskeva erityissääntely olisi mahdollista yleisen tietosuoja-asetuksen 22 art. 2 kohdan b alakohdan liikkumavaran puitteissa (kansallinen lainsäädäntö)
- Myöhästymismaksumenettelyn kuulemisraja: 22 art. 3 kohdan säännös (tai johdanto-osan 71 perustelukappale) rekisteröidyn oikeudesta esittää kantansa ei koske 22 art. 2 kohdan b alakohdassa tarkoitettuja tapauksia

Oikaisuvaatimusten automaattinen käsittely ja tietosuoja-asetuksen 6 art.

- Automaattisen ratkaisun perusteena verovelvollisen oma vaatimus ja itse esittämät tiedot
- Perustuisi määrämuodossa esitettyihin seikkoihin, joiden oikeellisuudesta voidaan koneellisesti varmistua riittävästi
- Mahdollista rajoitetusti vain niissä tapauksissa, kun asian ratkaiseminen ei edellytä tapauskohtaista harkintaa tai käsittelijä on arvioinut tapauskohtaista harkintaa koskevat seikat
- Edistäisi oikaisuvaatimusten viivytyksetöntä käsittelyä
- Henkilötietojen käsittelyn tarkoituksena laissa säädetyn verotuksen tai muun laissa säädetyn tehtävän toimittaminen eikä ehdotettavilla säännöksillä puututa henkilötietojen käsittelyyn muutoin

➢ Ehdotettua sääntelyä voidaan pitää 6 art. 3 kohdassa tarkoitetulla tavalla yleisen edun mukaisena ja rekisteröidyn kannalta oikeasuhteisena

Poikkeukset oikeussuojaedellytyksestä ja tietosuoja-asetuksen 6 art.

- Veroilmoituksen, perukirjan ym. antamisajan pidentämistä koskevat päätökset ja täytäntöönpanon keskeyttämisasiat: yksiselitteisen selviä tapauksia, joissa oikeus saada hakemukseen perusteltu päätös tai mahdollisuus saada tarvittaessa päätöstä koskevia lisätietoja Verohallinnolta on katsottavissa riittäviksi suojatoimiksi
- Ennakonpidätysprosenttia ja ennakonkannossa maksettavaa veroa koskevat päätökset: oikeus pyytää pidätysprosentin tai ennakkoveron uudelleen määräämistä ja tehdä oikaisuvaatimus saamastaan päätöksestä
- Maksujärjestelyyn ryhtymistä koskevat päätökset: voi maksujärjestelyä pyytäessään vaatia, että Verohallinto ei ratkaise asiaa automaattisesti

➢ Ehdotettua sääntelyä voidaan pitää 6 art. 3 kohdassa tarkoitetulla tavalla yleisen edun mukaisena ja rekisteröidyn kannalta oikeasuhteisena

KESKEISET EHDOTUKSET

Verohallinnon rekisteröintejä koskevan menettelyn yhtenäistäminen

- Kaikista rekisteröinneistä annettaisiin jatkossa muutoksenhakukelpoinen päätös, samoin verokausia koskevissa asioissa

Ajoneuvoverotuksen veronkorotusta koskevan sääntelyn selkeyttäminen

- Ajoneuvoverolaista poistettaisiin muuhun kuin verotukseen liittyvä veronkorotussäännös tarpeettomana (Liikenne- ja viestintävirasto)

Pääasialliset vaikutukset

- Nykyisen automaation jatkaminen mahdollistuisi
  - Jouduttaisi asioiden käsittelyä ja mahdollistaisi virkailijatyön suuntaamisen yksinkertaisemmista asioista monimutkaisempiin ja yksilöllistä harkintaa vaativiin tapauksiin
  - Ei resurssitarpeiden ja henkilöstökustannusten lisäystä
- Automaation laajentamisen tulevaisuudessa mahdollistuisi
  - Loisi edellytyksiä henkilöstöresurssien kohdentamiselle tapauskohtaista harkintaa edellyttäviin asioihin ja käsittelyaikojen lyhentämiselle Verohallinnossa ja Tullissa
- Oma-aloitteisten verojen myöhästymismaksumenettelyn muutokset edistäisivät verovelvollisen oikeusturvaa
- Yhtenäinen menettely päätöksen antamisessa yksinkertaistaisi ja selkeyttäisi rekisteröinti- ja verokausiasioiden käsittelyä ja parantaisi näin oikeusturvaa

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

PIA KIVIMIES, NEUVOTTELEVA VIRKAMIES
PIA.KIVIMIES@GOV.FI
VM.FI | @VMUUTISET